

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ'.

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 30 του 'Οκτώβρη 1905

ΓΡΑΦΕΙΑ: 'Οδός Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 170

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΕΡΜΟΝΑΣ. Λυρική Σάτιρα.

Γ. Σ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ. Οι δυο μάννες που κλαίω.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ. Βιβλίο πρώτο (συνέχεια από το 158 φύλλο).

ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΦΥΤΙΑΝΗΣ. Κοινωνικές σκηνές—Στο γραφείο.

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ. Ένα τραγούδι του Περούλη.

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ. Θεατρικά—Μιά ματιά στο πρόγραμμα του Βασιλικού.

ΗΠΕΙΡΩΤΗΣ. 'Αδικία.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Α. Α. Έθανθία Χατζή.

Δ. Π. Τ. Φαινόμενα και πράγματα (Σίγουρη κατάδικη—Το γράμμα των φοιτητών—Είκοσιπέντε χρόνια με 'Αλήθεια—Μιστριώτης φθέγγεται—Φυροδοκονόμοι—Οικονόμοι και Πετσάλης).

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΛΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΟΙ ΔΥΟ ΜΑΝΝΕΣ

ΠΟΥ ΚΛΑΙΩ

Φυλακές «Συγγρού». Νύχτα της 25 'Οκτώβρη 1905.

(από το ημερολόγιό μου)

... Η απόφασήν είναι φαίνεται ή ύστερ-
ρινή μου νύκτα μέσα σ' αυτή τη φυλακή, αν δεν
μέ... ξαναφέρουν καταδικών πειά! Γιατί είδοποίη-
θηκα πώς αύριο θάρθουν οι χωροφύλακες να με πα-
ρουν στη Χαλκίδα πού, θά με δικάσουν στις 3 του
Νοέβρη οι ένορκτοι... Καί το περίεργο πράγμα, σαν
να με πιάνη την τελευταίαν αυτή στιγμή μια λύπη
ανεξήγητη, ότι πρόκειται ν' άρξω αυτό το κελλί
μου, πού έζησα τέσσερες μήνες μέσα σε τρομερές
δοκιμασίες, αλλά και σχεδόν εύτυχημένους, γιατί
δεν είναι μεγαλειότερη ήδονή για άνθρωπον της
'Ιδέας, ότι βασανίζεται και μαρτυρεί για ένα
«ιδανικόν».

«Ω τίς γλυκύτικες ημέρες των τεσσάρων τούτων
μηνών!...

Η πρόστυχη «Εξουσία» ήθέλησε να με υπο-
βάλη σε πολλές δοκιμασίες πού δε θά τις ξαναπώ
την νύχτα αυτή των ύστερνώ μου δακρύων. Δα-
κρύων όχι δειλίας και λειποψυχίας, αλλά μεγάλης
και βαθείας λύπης για το δυστυχισμένο και διε-
σφαρμένο αυτό 'Εθνος, πού βαζει στα σίδερα τον
πρώτον πατριώτη πού τόλμησε να ρίψη την πρώτη
δυνατή και δίκαιη κραυγή της καταστροφής και
της σωτηρίας!... Εύλογημένο νήναι το όνομα του
'Αντρία Συγγρού πού έκτισε αυτή τη φυλακή με

λίγα καλά δωμάτια, γιατί μπορούσα να είχα ως
τόρα πεθάνει μέσα στις ψείρες, τους κορέους, τις
κάψες, το χαλσί, τη φθίση, την ήθική, σωματική
και άλλη βρώμα του «Παλαιού Στρατώνα», κα-
θέρφτη της 'Ελλάδας!.. Πώς θυμάμαι σ' αυτό το
δωμάτιο τα φοιτητικά μου χρόνια! Τα στρίποδα, το
ξύλινο τραπέζι για φαί και γράψιμο, δυο καρέ-
κλες, μια βαλίτσα και δυο μπαούλα, ένα καθρε-
φτάκι κ' ένα χαλάκι, ένα κρεμαστήρι και δυνατή...
μελέτη, πού δεν τη ξανάχαμα από τότε με την ά-
νήσυχη ζωή των εθνικών μου άγώνων.

*

Στους τέσσερες τούτους μήνες έγραφα ένα
βιβλίο από 500 πάνω κάτω σελίδες, εις τις όποιες
ξετάζω το 'Ελληνικόν έθνος ψυχολογικά, ιστορικά,
φυλετικά και πολιτικά. 'Υστερα ξετάζω το 'Ελλη-
νικό Βασίλειον σε όλα του τα στάδια, βγάζω στη
φώρα όλες τις άτιμίες, τη βρώμα, τις φρικαλεότητες
κάθε κλάδου της διοίκησης με όλες τις τρομερές
λεπτομέρειες, με στατιστικές, σύγκρισεις, όνόματα
και πράγματα. Για να δείξω τη φοβερή αλήθεια
πού βγαίνει από τον εθνικό μας βίο, ότι εμείς οι ση-
μερινοί 'Ελληνες έχρωκοπήσαμε πολιτικά και πώς
είμαστε ανίκανοι να διοικηθώμε μόνοι μας... μι-
κρή έλπίδα θά ήταν μια επανάσταση πού στο αίμα
ν' αναγεννήση το έθνος! 'Αλλοιώς τι ξενική κη-
δεμονία είναι αναπόφευκτη και ίσως πειά πρέπει να
την εύχούμαστε, ίσως τουλάχιστο σωθ ή φυλή.
'Ο «Δ. Οικονομικός Έλεγχος» της 'Ελλάδας και ο
της Κρήτης τώρα είναι η άρχή... 'Αν ή φωνή αυτή
συγκινήση το έθνος, ή «Μεταρρυθμίσις» θά ξαναβγή
όχι πειά δειλή και άδύνατη, αλλά φοβερή και τρο-
μερή για να δοκιμάση με άπόφαση την τελευταία
δοκιμή του αν μπορεί να σωθ το έθνος...

*

Καμμιά φορά στο γραφείο μου, σαν κοιτάζα ένα
κιβώτιο γεμάτο γράμματα σε διάφορες γλώσσες—ή
άλληλογραφία μου 20 χρόνων—και σε ένα άλλο
μεγαλειότερο κιβώτιο γεμάτο έφημερίδες—τά άρθρα
πού έγραφα σε 18 χρόνια—συνείθιζα να λέγω:

— Για να κατατάξω και ξεκαθαρίσω όλα αυτά
πρέπει να φυλακιστώ!

Και άμα φυλακίστηκα έφερα κάτω τις κάσες,
και μέρες και νύχτες δούλεψα να ξεθάψω τους πε-
θαμένους! Μά καλλίτερα να πούμε πώς ήταν αυτό
ή «Δευτέρα Παρουσία», ή άνάσταση των νεκρών!

Δεν φανταζόμουν πού από κάσες σκονισμένες
θάβγαине τόση ζωή, και πού θά ξανάζουσα με τό-
σους πεθαμένους 20 χρόνια σε λίγες μέρες!

Τί χιλιάδες άρθρα είναι αυτά εις όλες τις έφη-
μερίδες και τα περιοδικά του Πανελληνίου, έπιστη-
μονικά, χρονικά, περιγραφές χιλιάδων ταξιδιών μου

στην Ευρώπη, την 'Ανατολή, την 'Αμερική, τη
'Αφρική, πεζοπορίες στην 'Ελλάδα, περιπέτειες,
γλέντια του Παρισιού, ιστορίες παράξενες της Λόν-
τρας. Τί άγώνες τρομεροί, στην Κύπρον κατά των
'Εγγλέζων για την εθνική ιδέα, στην 'Ελλάδα ά-
κροβολισμοί διαρκείς κατά του σάπιου πολιτικού
συστήματος, έως ότου έφθασα στην κηρυγμένη πό-
λεμον της «Μεταρρυθμίσεως». Καί κοντά στα γρα-
ψιματά μου, όσα γράψανε έπαινετικά για μένα
και όσα έναντίον μου—δεν ξέρω ποιά είναι τα πε-
ρισσότερα. Τί βρισίδι και τί θόρυβος!

Τί συνομιλίες με ήγεμόνες, ύπουργούς, πρέ-
σβεις, τί κουβέντες πολιτικές από την ύψηλιον, τί
λόγοι πολιτικοί, φιλοσοφικοί, νεκρικοί, εθνικοί,
τί όμιλίες!... Όλα αυτά τα ξέθαψα, τα μισοξανα-
διάβασα, άπερώντας πολλές φορές, εάν έχω έγραφα
το δέινα ή το τάδε. 'Εζησα μαζί τους λίγες μέρες
και τα ξανακλήδεψα, αλλά με τάξη και έπιστημό-
τητα, κατά χρονολογία, κατά ύλη, εις καρτόνια
εύκολα να άνοιχτούν, να βρεθούν, να μελετηθούν!
Δηλ. τις μούμιες από τη γη τις έθαλα σε μουσείο
για να άνοίγω τα καπάκια και να μιλώ σαν ήλιω
με τους πεθαμένους.

*

Μά κεί πού τα έχασα, πού έπαθα σχεδόν από
παραφορσύνη, ήταν όταν άνοιξα την κάσση με τα
γράμματα για να κατατάξω και αυτά, την κάσση
με τα γράμματα, χιλιάδες γράμματα, γράμματα
πού μιλάνε σαν φωνόγραφο! Θεέ μου, τί έπαθα!
Τί πεθαμένος κόσμος ξεπήδησε μπροστά μου χο-
ρεύοντας, γελώντας και κλαίοντας!

Κάμποσα γράμματα από ύποκείμενα πού τώρα
ξέχασα, και πολεμάω να θυμηθώ, ποιός είν' αυτός
ο Γιάννης, ο Γεώργιος, ο Νίκος πού μου γράφουν
για το ένα και το άλλο πράγμα. Μοιάζουν σαν
τους συνταξειδιώτες πού γίνεστε άδελφοί στο τα-
ξειδι και χωρίζεστε για να μην ξαναϊδωθήτε σε
τούτον τον κόσμο. 'Υστερα γράμματα σπουδαία,
από μεγάλα πρόσωπα, σαν π. χ. τον Γλάστωνα,
πού τα βάζω σε θήκες χωριστά σαν πολύτιμα άρ-
χαιολογικά κειμήλια. Κατόπιν διπλώματα Συλλόγων
πού με κάμνουν μέλος τακτικόν, έκτακτον, έπίτι-
μον, έγγραφο σωματείων, εύχαριστήρια για ύπηρε-
σίες εθνικές, συχαρητήρια γι' άγώνες πατριωτικούς,
άλληλογραφίες με σωματεία, έπιτροπές.

Γράμματα με 'Αρμένιδες, Νεότουρκους, 'Αρβα-
νίτες για τα ζητήματα της πατρίδας των σχετικώς
με τον 'Ελληνισμόν... Καί έξαφνα, ώπ! δεσμί-
δες γραμματάκια μυρωμένα άνοίγει, θαρρείς, με μα-
ραμμένα μέσα άνθη, ζωγραφίες, λεπτά ώραία ψηφία.
'Ω τα γραμματάκια της νεότητος, πού δεν πέρασε
και πολύ, μά πού είναι όμως τόσο μακριά!

Και μούρχονται τα πρώτα δάκρυα, κάτι παλ-

μοί στην ανάμνηση της περασμένης ζωής των 20 και των 25 μου χρόνων.

Σά νά μή πιστεύω πώς άκουσα ποτέ μου νά μου ψιθυρίζουν στ' αὐτί τόσες γλυκερές λέξεις, νά μου δριζώνται τόσην αγάπην. Τίς καυμένες τίς κοπέλλες!

Ζούν ἡ πέθαναν τούτα τὰ πλάσματα, πού ἔζησα μέρες χαρωπές στην πνοή τους... Πόσα ὀνόματα περνοῦν μπροστά μου, πόσα μέ ἐπίθετα λησμονημένα! Νά κ' ἕνα γράμμα τῆς Ἐθελ, τῆς ὠραιότερης κόρης τοῦ Λονδίνου, πού μου εὐχεται μέ λόγια γλυκά νά γυρίσω στεφανωμένος ἀπό τόν πόλεμο τῆς Λάρισσας! Ἄχ! καυμένη Ἐθελ! Γύρισκα μέ... τυφοειδῆ πυρετόν!...

Καί μέσα στούς ὅρκους, τίς αγάπες, τὰ γλυκά παραύνα, τὰ γέλοια ἀντηχοῦνε ἐξαφνα ἀπό γράμματα φίλων γέλοια, χαρές, διήγησες γιά ἔρωτες καί ἐπεισόδια, γιά σχέδια, ὄνειρα, νεχνικά πράγματα. Ἐνας πού συχνά μου γράφει καί μερικές ἀερολογίες. Τόν συχωρῶ γιατί ἦταν 20 χρόνων μάγκας κ' ἤθελε νά περιγράψῃ!... Ὡ, γράμματα ὠραία, γεμάτα ἀπό στοργήν, ἀπό φιλίαν ἀληθινήν, νομίζεις, ἀπό παιδικούς φίλους καλοῦς καί ξαδέλφια ἀγαπητά, πού σήμερα δέν μου γράφουν σχεδόν πειά... μερικούς τοὺς ἔχει σκεπάσει τὸ χῶμα.

Ὡ τὰ ἀγαπημένα πρόσωπα πού τὰ κάλυψε τὸ χῶμα! Πῶς μ' ἄρесе καί μέ θλίβει ἡ ὁμιλία τους ν' ἀκούεται ὕστερα ἀπὸ τόσον καιρόν...

*

Ἄχ πῶς μιλάνε αὐτὰ τὰ γράμματα!

Ἄχ τὰ γράμματα τῆς μάνας, τοῦ πατέρα, τῶν ἀδελφῶν μου! Γράμματα λαχτάρας 20 χρόνων! Ἐκατοντάδες γράμματα πού τὰ βρέχω μέ δάκρυα σάν τὰ ξαναδιαβάζω, πού λένε τήν περὶ ὠραία καί συγκινητική γιά μένα ἱστορία τῆς ζωῆς μου:

«— Ἄχ παιδί μου, ἄχ ἀδελφέ μου, Γιώργε μου, πῶς μᾶς φαίνεται ἡ ἀπουσία σου... πότε νά σε ξαναἰδοῦμεν... νά τελειώσῃς μέ τὸ καλὸ τὸ μαθήματά σου καί νά γυρίσῃς τὸ καλοκαίρι... νά κάμουμε φέτος Λαμπρὴ μαζί... νά χῃς τήν εὐχή μου, νά εἶσαι ἐπιμελής, φρόνιμος, νά προσέχῃς τήν ζωήν σου, τήν ὑγείαν σου... πρόσεχε ἀπὸ τίς κακές συναναστροφές στην ζηνειά... νά σέ δοῦμε ὅπως ποθοῦμε... νά πεθάνουμε εὐχαριστημένοι... χάρουμεν πού εἶσαι καλὰ κ' ἐμεῖς τὸ ἴδιο, δόξα τῷ Θεῷ!.. Ἀδελφέ μου, εὐχαριστοῦμεν γιά τὸ μικρὸ σου δῶρο, γιά τὰ καλὰ σου γράμματα, πότε νά σε ἐναγκαλιστοῦμεν, σέ συχαίρομεν γιά τίς ἐξετάσεις σου... εἶθε καί εἰς τὸ διπλωμα... Σέ χαιρετᾷ καί ἡ παρμάννα σου καί λέει νά γείνης πλούσιος ἄνθρωπος νά τήν βοηθήσῃς... ἡ γάτα μας ἔκανε τρία γατάκια... ὁ σκύλλος σά νά εἶναι λυπημένος πού λείπεις... Ἀνατρέφομεν ἕνα πετεινὸν μεγάλον νά τόν θυσιάσωμεν ἅμα γυρίσῃς...» Ἐγύριζα ἀλλὰ πάλιν ἔφευγα, καί τὰ ταξείδια, ἀφ' οὗ τελείωσαν οἱ σπουδές, ἔγειναν μεγάλες περιήγησες, καί οἱ μελέτες ἔγειναν ἄγῳνες δεινοί καί ἐμδαίνα στην ζῶν ἄρματωμένος, σάν πολεμιστὴς πού κινδυνεύει νά σκοτωθῇ κάθε στιγμῇ.

Καί τὰ γράμματα αὐτὰ ἀρχίζουν νά γίνονται παραπονετικά, παρακλητικά, νά εἶναι γεμάτα δάκρυα καί θυμούς...

— Ἄχ, παιδί μου, πού σέ σπουδάσαμε γιά νά σ' ἔχουμε κοντά μας, γιατί φεύγεις τόσο μακριά... Τὸ σπῖτι εἶναι ἔρημο χωρὶς ἐσένα... Κάθε φορὰ πού ἔρχεσαι καί φεύγεις μᾶς πρὶν τὴν καρδιά... Ἄχ πόσο ἤθελα νά σέ ἔβλεπα ἀποκαταστημένον στὸ πλευρό μας! Δέν τήν ἀγαπᾷς λοιπὸν τὴ μάνα σου; Δέν τήν λυπᾷσαι;.. Ξέρω τήν καρδιά σου, ξέρω τὰ αἰσθήματά σου, πῶς κυνηγᾷς νά κάμῃς κάτι, πῶς

θυσιάζεσαι γιά τὸ καλὸ τοῦ ἔθνους, μὰ κ' ἡ μάνα σου πού σέ γέννησε καί τόσα τράβηξε γιά σένα δέν ἔχει λοιπὸν δικαιώματα; Ἐπειτα, παιδί μου, ὅλα στὸν κόσμον αὐτὸν εἶναι μάταια. Θάποθάνομεν ὅλοι... Τί εἶναι ὅλα μπροστά στην ἀγάπῃ τῆς μάνας!.. Μοῦ γράφεις νάχω ὑπομονή... μὰ μέ περιπαίζεις. Λεῖπεις 20 χρόνια... Ἐρχεσαι κάθε τόσο, μᾶς ἀνάβεις τίς φωτιές καί φεύγεις... Ἄχ Γιώργο μου, θά πεθάνω μέ τόν καὶμό.

Ἐτσι ἔλεγε τὸ ὕστερό γράμμα, δυόμισιν τώρα χρόνια... Μὲ μέρα ἔλαβα εἶδηση τρομερή...

— Τρέξε, ἡ μάνα μας πεθαίνει!...

Ὅταν ἔφτασα, ἦταν γιά νά λούσω μέ πύρινα δάκρυα τὸν νεοκαρμμένο τάφο τῆς, καί πάνω στὸ μνήμα τῆς ἐραγίστην γιά πάντα ἡ καρδιά μου. Ἄχ, μηχανοῦλα ὠραία, μηχανοῦλα ἁγία, ἂν ἦταν δυνατό νά ξανάρχιζε ἡ ζωὴ! Δὲ θά φευγα ἕνα λεπτό ἀπὸ κοντά σου!...

Ἀπὸ τότε τίποτα δὲ μοῦ κάνει ἐντύπωση στὸν

κόσμον, οὔτε ἡ μεγάλητερη εὐτυχία, οὔτε ἡ μεγαλύτερη συμφορὰ. Ἀπαθὴς θῆλεπα νά κατρακυλᾷ ὁ κόσμος, μὰ ἕνα γράμμα τῆς μάνας μου μέ κάνει νά λυώνῃ ἡ καρδιά μου καί νά τρέχουν σάν ποτάμι τὰ μάτια μου...

Ἄχ τὰ γράμματα αὐτὰ τῆς μάνας!.. Μὰ μέσα στὴ φυλακή μου δέν κλαίω πειὰ σήμερα μὲ μάνα, καί ἐγὼ πού θυσιάσα τὴν πρώτη γιά τὴ δεύτερη, κλαίω πειὰ πολὺ τώρα δυὸ μάνας; κείνην πού πέθανε καί τήν ἄλλη πού ψυχομαχᾷ; χωρὶς νά μπορῶ νά τῆς δώσω ἕνα ποτηράκι νερό, γιατί μὲβαλαν στὴ φυλακὴ οἱ δολοφόνοι τῆς πατρίδας μας!..

Νά ἦταν τουλάχιστο αὐτὴ ἡ τελευταία νύχτα τῆς ζωῆς μου!.. Καί ἂν μπορούσαν οἱ ἐνορκοὶ τῆς Χαλκίδας νά μέ καταδικάζαν σὲ θάνατο, ἴσως ἀπὸ τὸ αἷμα μου νά βλάσταινε τὸ δέντρο τῆς ἐπανόστασης καί τῆς σωτηρίας τοῦ Γένους μας!...

Γ. Σ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ

ΛΥΡΙΚΗ ΣΑΤΥΡΑ

Τοῦ φίλου μου Νίκου Δραγούμη

Πάντα θυμοῦμαι τίς παλιές κουβέντες μας καί πάντα, Νίκο, τίς ὥρες πού μαζί γυροῦσαμε σιτοὺς λόφους τοῦς ἀτυχοῦς. Γιατὶ εἴμασταν οἱ μαγεμένοι σκιάβοι τῆς ἀλαφροῦς ἀνθοχρωμῆς πὰ στίς βουνήσιες γύμνες, τῆς ξεραίας τῆς λαμπρῆς πού ὅλο τὸ πῶς τὸ θεῖο τοῦ ἡλιοῦ μαζεύει καί μεθ' αὐτῆς ἀχιτιά γαλαξία Ντύνει κλεισούρες καί κορφές, ρημόνησα καί βράχους. Γραμμὴ δέν εἶταν οὔτε σκιά, μήτε χρυσὸ ἀερογιάλι. Μήτε ἐκκλησάκι ἀσπριδερό ζωμένο πύμα μήτε Κόκκινος κάβος ξαπλωτὸς μέσ' σὲ γεράνιο γυάλο, Πού νά μὴ βροίκαμε μαζί φεομένοι ἀπ' τὴ λατρεία τοῦ μαιτοῦ πού θὲ τῆς ζωῆς τὴ φλόγα δόλοκληρη, ὅλο τὸ πάθος τὸ ξεγύμνωτο νά δῇ καί θησαυρὸ τοῦ Νά κλείσῃ μέσ' τ' ἀρχοντικὰ τῆς Θύμης παλάτια. Καί, Νίκο, δέν ἀλημονῶ τίς σιγαλιές τὴν ὥρα Πού σὲ κορφῇ ἀνεβαίνοντας καθίζαμε σὲ βράχο Διόξετο ἀκόμα, ὀρθόστηθο, καί γύρω μας τὸ θάμα Κοιτούσαμε τὸ ἀφάνταστο τοῦ ἡλιοῦ πού βασιλεύει— Πορφύρες γλυκοδιάφανες, ἀνθάδες μενεξέδων, Τὸ φέγγος τὸ ροδακινὶ πού ξεχωρίζει πάνω Στ' ἀπόκορφα καί τίς βαθιές ἀντιθωριές στὰ πλάγια, Τὸ τραγικὸ ξεφάντωμα, παντριές χρυσές, γλέντια Φωτιᾶς καί ξεψυχίσματα καί λυρισμῶν ἀνάβρες.

Καί πού πολὺ θυμοῦμαι τὴ καί μέσα μου τὴν κλείνω Σὰ φυλαχτὸ τὴ λύπη μας— γιατί ξεγερμένοι, Μ' ἕνα θυμὸ πού ἀγέρει τοὺς λογισμοὺς μας, κάτω Κοιτούσαμε τὴν δηνειὴ τὴ χώρα. Καί τὸ γέρομα Χτυπώντας τὰ καμπαναριά, τὰ κυπαρίσσια, τ' ἀσπρα Σπίτια, τὰ πύρωνα καί σκιές μαβιές ξέσπερνε ἀλάργα.

Λύπη, θυμός—τόση ὁμορφιά περιγύρα καί τόσες Παράδοσες λιογένητες, ἀγαλματένιες δόξες, Παιῖνες καί διθύραμβοι—μὰ πέθανε ἡ ψυχὴ Πέθαναν πιά κ' ἡ δύναμη καὶ ὁ λόγος καί τὸ μάτι Κ' ἡ θεία στέρεψε γενιὰ τοῦ Ὀλύμπου μὴδὲ πάνω Στὸ Κάστρο πιά ἀνεβαίνουν τῆς Πόλης οἱ σιγὰδες Βουργαροφάγοι, νικητές, στὰ πόδια ν' ἀπιδώσουν Τῆς ἀθηνιώτισσας βαγίων κλαριά, χρυσὸς κόρωνες. Πού εἶναι ἡ Φυλὴ καὶ ὁ Κολωνός καί πού τοὺς θά-

[φτουν τώρα

Τοὺς ἥρωες; εἶναι ὁ λαὸς δειλός, δίχως φωτιά Τὰ παλληκάρια καὶ ἄψυχη, γελοιοχάρη ἡ γυναῖκα. Σοὶ σκλαβιάς τοὺς γέννησε καὶ θρέφει τοὺς ἡ φτώχεια Ἡ ἀκαμάτρα κ' ἡ ψευτιά κ' οἱ τέχνες οἱ γελάστρες. Σκουριές, ρημάδια, μνήματα, δαλματικές σκιμένες,

Κουρέλια καὶ ἀποτρίματα, τὰ λόγια πού σασίσαν, Ὅ,τι σὲ τάφους κοίτεται σβηστούς σαβανωμένο, Ὅ,τι σφαντάζει, δ,τι στρουφνὸ, λαγνεία, παλιοδόξες— Θρησκεία τᾶχουν καί στενὸ τοὺς νόμο καὶ ἀπ' ἀνάγκης Πάντα ἀγγαρεῖας σεργάμενοι σακάτη περηφάνειες Καμίνονται καί λευτεριᾶς βαφίλονται μαριτόροι. Σάρκα βάρβαρη, μυαλὸ θολό, καρδιά βλαμένη— Γιατὶ φοβοῦνται τὴ ζωὴ καί τ' ἄγριο φῶς θαμπώνει Τὰ μάτια πού συνήθισαν τοῦ ἀσκηταριοῦ τοὺς ἥσκιους, Γιατὶ δὲ νοιώθουν τὴ γυμνὴ τὴν Ὀμορφιά, τὸν ἴσιο Λόγο καί τίς ἀνοιχτικές, σκληρόγυμνες ἀλήθειες. Νὰ θεμελιώσουνε ναὸ δέν ξέρουνε, τί πέτρα Νὰ κόψουνε σ' ἀπάρθενο νταμάρι δέν τολμοῦνε, Μόνο σὲ ρεῖπια ἀνήλιαγα, ὀπληιές ἀραχνιασμένες. Κελλὰ σαπίλας, μάρμαρα κολοβωμένα, μούχλεις, Σωριάζονται καί κλεφτοζοῦν καί συχωρολογοῦνε. Μαράζωμα τῆς θέλησης, στὸ κότεργο τὸ σῶμα Κι ἀπλερὴ ἡ γνώση καί λευρὰ τοῦ δικαστῆ τὰ ζῦγια.

Φοῦρος δὲ λάμπει οὔτε καπνὸς δουλεύει οὔτε σφυρὶ Γοργοχιτυᾷ κ' εἶναι βουβὸς ὁ μύλος καί τ' ἁλώνι Χοριάρισε καί τὸ τσαπὶ σκουριάζει στὸ χωράφι. Θαλάσσωσαν οἱ ἀλυκές, φυνιώσαν τὰ καράβια Καί δὲ γροικέται πιά ψαρὰ τραγοῦδι οὐδὲ τσοπάνη. Μονάχα κάποιονα θεοῦ γιά βοηθὸ τοὺς κοράζουν— Κλάψες, φωνές, λιβανωτά, γυναικεία μοιρολόγια. Κι ἀνήμερη, ἄδεια κοίτεται τῷ ρυθμῶν ἡ γεννήτρα Πατρίδα καί στίς ἐρημιές ἀδικολαίαν οἱ βρούδες. Μὰ πάντα ὁ ἥλιος εἶν' καλὸς κ' ἡ γαλήνι γυαλίζει.

Καί σ' εἶδα, Νίκο, δόλορθο νά τινάζῃς τὴν ὀργή σου Στὴ Χώρα σάν ἀνάθεμα τρανὸ καί προφητεία. Καί χάλκωνε τὸ λόγεσμα σάν μπρούντζινους καὶ σένα. Καί τὸ βράχο καὶ ἀντίπερα τὸν Ὑμηττὸ τὸ φίλο, Καί σὰ μετὰλλια, σκληρά, τὰ λόγια σου βαροῦσαν:

«Τὰ βουνά, τὰ βουνά μόνο! Μόνο αὐτὰ εἶναι ζων-
[τανά.

»Σ' αὐτὰ σώθηκε ἡ ἀλήθεια καί τὸ κάλλος τὸ στερόν!»
»Βαρὺς ὕπνος τοὺς ἀνθρώπους σφιχτοδένει καὶ ὄνειρα
»Σιδερένια τοὺς σκλαβώνουν. Εἶναι ἀκόμα ἀγέννητη
»Τῆς ιδέας ἡ θρησκεία καὶ δέν ξάνοιξε ἡ αὐγὴ
»Τῆς υγείας καί τῆς τέχνης. Τίς ντροπὲς τοὺς μοναχὰ
»Προσκυνοῦνε καὶ ἀποκορέβουν τὰ κορμιά τους ἀπ' τὸ
[φῶς.